

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

Ł

M

N

O

P

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

1. Obiekt

ZESPÓŁ FOLWARCZNY

2. Czas powstania

XIX - XX w.

3. Miejscowość

PRZYLESIE DOLNE

4. Adres

Przylesie Dolne
49-220 Lipowa

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo opolskie

gmina Grodków

powiat Brzeg

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Siffridsdorf - 1368 r.
Seiffersdorf - 1650 r.
Niederseifersdorf - 1937 r.

7. Przynależność administracyjna przed 1.I.1999:

województwo opolskie

8. Właściciel i jego adres

Rolnicza Spółdzielnia
Produkcyjna
Przylesie Dolne
49-220 Lipowa

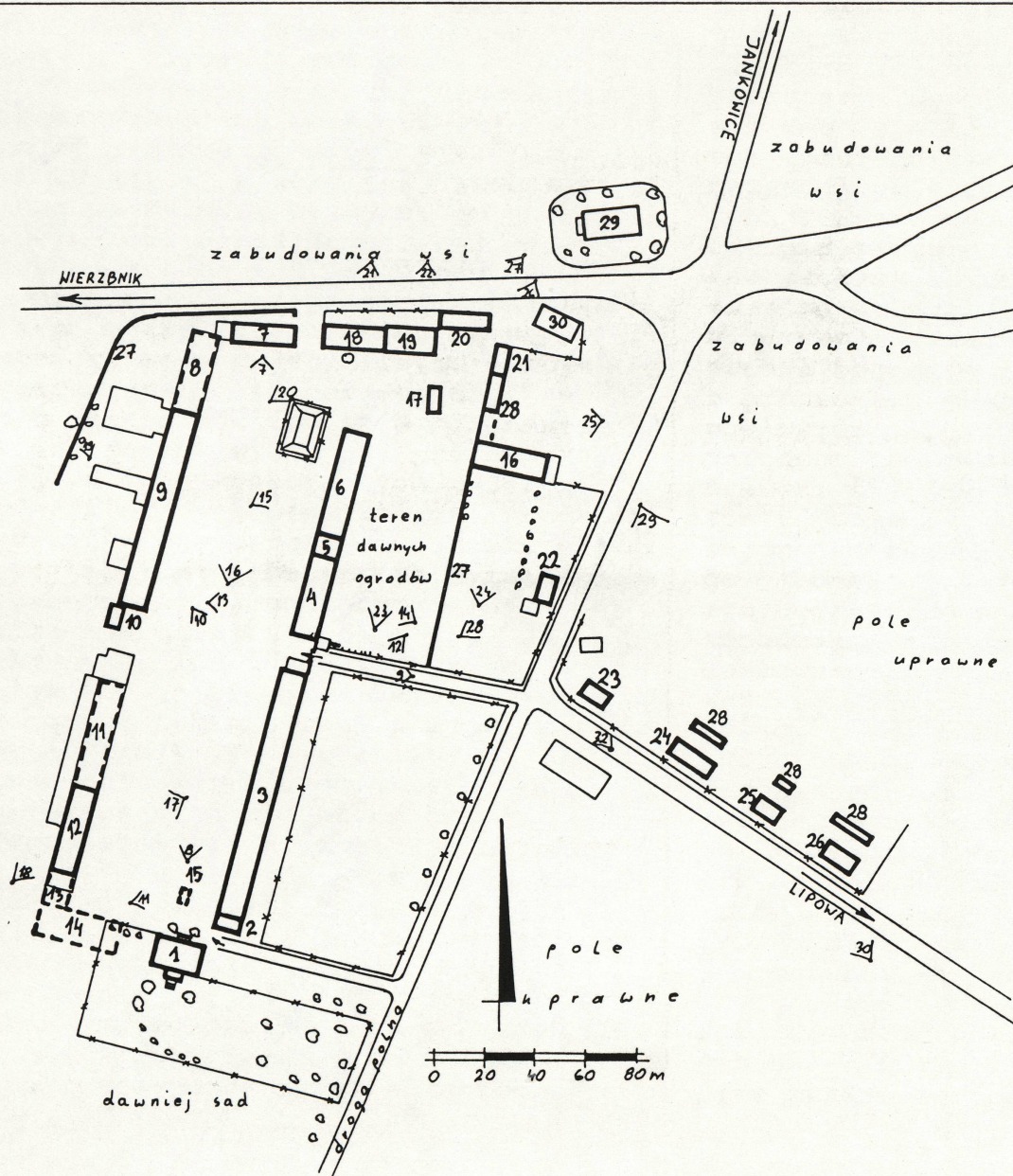
9. Użytkownik

Rolnicza Spółdzielnia
Produkcyjna
Przylesie Dolne
49-220 Lipowa

10. Rejestr zabytków

legenda:

1. rzadówka ob. biura RSP
2. dawniej stolarnia
3. stodoła
4. wolarnia ob. chlewnia
5. mieszkanie robotników folwarcznych ob. nieużytkowane
6. owczarnia ob. chlewnia
7. spichlerz
8. kuźnia i dom mieszkalny robotników folwarcznych ob. nowa obora
9. stajnia i obora krów mlecznych ob. obora
10. budynek o nieustalonej funkcji pierwotnej
11. stodoła ob. nowe garaże maszyn
12. stodoła
13. chlewnia ob. nie istnieje
14. stodoła i obora na bydło opasowe ob. nie istnieje
15. gołębnik ob. nie istnieje
16. stodoła
17. budynek dawnego piekarnika
18. dom robotników folwarcznych ob. nr 68
19. dom robotników folwarcznych ob. nr 69
20. dom robotników folwarcznych ob. nr 70
21. dom robotników folwarcznych ob. nr 71
22. dom robotników folwarcznych ob. nr 27
23. dom robotników folwarcznych ob. nr 4
24. dom robotników folwarcznych ob. nr 3
25. dom robotników folwarcznych ob. nr 2
26. dom robotników folwarcznych ob. nr 1
27. stary mur ogrodzeniowy
28. chlewiki przydomowe
29. kościół - nie należy do zespołu
30. dom parafialny - nie należy do zespołu

Przylesie Dolne znane było pod nazwą Siffridsdorf w roku 1368. Nie wiadomo dokładnie kiedy wieś powstała, ani też czyją początkowo była własnością. Prawdopodobnie na przełomie XV i XVI w. należała do rodu Pogarell. W wieku XVIII, a może i w wiekach wcześniejszych dobra ziemskie w Przylesiu Dolnym związane były z dobrami Osiek. Obie wsie miały tego samego właściciela który mieszkał w bardziej reprezentacyjnym Osieku. W latach 80. XVIII w. właścicielem był baron von Fragstein, w tym czasie w Przylesiu było 15 gospodarzy, 19 zagrodników, 2 chałupników, 1 pański folwark, kościół, proboszcz i 1 nauczyciel, ogółem ok. 260 mieszkańców. W roku 1830 właścicielem majątku w Przylesiu Dolnym był hurtownik o nazwisku Lachmann z miejscowości Greissenberg. Pozostawał on właścicielem majątku także w roku 1845. Córka Lachmanna wniosła w wianie majątki Osiek i Przylesie mężowi z rodu von Ohlen und Adelskron; w posiadaniu tej rodziny majątek pozostał do końca XIX w. W roku 1845 Przylesie Dolne liczyło 81 włók, 434 mieszkańców, 48 gospodarstw, 1 szkołę katolicką z 1 nauczycielem; szkoła i kościół znajdowały się pod patronatem właściciela wsi. W roku 1861 Przylesie miało 88 dymów i 492 mieszkańców (w tym tylko 13 ewangelików), dobra rycerskie obejmowały wówczas 1143 morgi a wieś chłopska 2010 morg.

Wieś Przylesie Dolne leży przy lokalnej drodze łączącej Wierzbnik z Lipową, w odległości ok. 5 km na pn. od Grodkowa. Otoczenie wsi stanowią pola uprawne rozciągające się na terenie równinnym; w najbliższej okolicy brak lasów, nie ma też większych cieków wodnych. Zabudowania wsi rozciągają się po obu stronach szosy Wierzbnik - Lipowa oraz wzdłuż dróg wiejskich odchodzących od tej szosy po wsch. stronie kościoła.

Zespół folwarczny usytuowany jest w centrum wsi po pd. stronie drogi do Wierzbnika; od pn. i od wsch. ograniczony szosą, od zach. terenem zagród chłopskich a od pd. polami uprawnymi. Wzdłuż wsch. granicy zespołu folwarcznego wybiega w kierunku pd. stara gruntowa droga obsadzona drzewami prowadząca wśród pól bezpośrednio do Grodkowa. Zespół folwarczny składa się z: dawnej rządówki z niewielkim terenem rekreacyjnym, podwórza folwarcznego z budynkami inwentarskimi, gospodarczymi i mieszkalnymi, oraz dwóch kolonii mieszkaniowych robotników folwarcznych, z których jedna położona jest w bezpośrednim sąsiedztwie podwórza, a druga - nieznacznie oddalona - przy drodze do Lipowej. Niewielka część rezydencjonalna wraz z podwórzem założone zostały w oparciu o wspólną oś kompozycyjną rozwiniętą na linii pn.wsch. - pd.zach. Dominantę architektoniczną w zespole stanowi rządówka "1" ustawiona na pd.zach. krańcu podwórza i zwrócona frontem na pn.wsch. - do jego wnętrza. Rządówka jest budynkiem murowanym, założonym na rzucie prostokąta, 1-kondygnacyjnym z piętrowymi wystawkami, nakrytym wysokim dachem naczółkowym. Od strony podwórza rządówka ogrodzona współczesnym płotem z siatki drucianej. Przed fasadą rządówki rosną dwa cisy akcentujące główne wejście do budynku. Za rządówką rozciąga się niewielki teren rekreacyjny stanowiący namiastkę parku w formie trawnika na którym niezbyt licznie rosną drzewa, wśród których wyróżniają się stare lipy i kasztanowce, przeważają jednak powojenne samosiewy. Teren rekreacyjny ogrodzony jest płotem z siatki drucianej, za płotem na pd. rozciąga się pole uprawne - niegdyś na tym miejscu znajdował się sad, nie ustalono jednak czy był on założony jeszcze w czasie istnienia folwarku czy też już po 1945 r.

Podwórze folwarczne - usytuowane na pn. od części "rezydencjonalnej" ma kształt wydłużonego czworoboku z zabudową gospodarczą, inwentarską i mieszkalną skupioną na jego krańcach i wyznaczającą poszczególne pierzeje. Pierzeję pd.wsch. tworzą następujące obiekty: stodoła "3" z całkowicie przebudowanym budynkiem dawnej stolarni "2", wolarnia ob. chlewnia "4", dom robotników folwarcznych "5", owczarnia ob. chlewnia "6". Pierzeję pn.zach. tworzą: stodoła "12" z przylegającymi nowymi garażami, budynek gospodarczy "10", dawna stajnia i obora ob.

1. Miejscowość Przylesie Dolne	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) zespół folwarczny	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dok. pkt 12, 13
-----------------------------------	---	---

dok. pkt 12:

W roku 1886 właścicielem dóbr rycerskich w Przylesiu był dr praw emerytowany starosta Kurt von Ohlen und Adelskron; powierzchnia majątku liczyła 370 ha, pola uprawne 358 ha, łąki 3 ha a nieużytki 9 ha; inwentarz żywy liczył - 28 koni, 186 sztuk bydła, 110 owiec i 29 świń. Taka wielkość majątku utrzymywała się do końca XIX w. Po bezpotomnej śmierci Kurta von Ohlen und Adelskron w roku 1900 majątki na mocy testamentu otrzymał jego siostrzeniec Hans baron von dem Knesebeck-Milendonck. Majątki te tworzyły fideikomis ustanowiony przez Kurta von Ohlen; były to dobra rycerskie Osiek, Przylesie Dolne i Lipowa. W roku 1912 majątkiem w Przylesiu Dolnym zarządzał Josef Schinke przy pomocy asystenta. W roku 1926 właścicielem majątku był nadal Hans von dem Knesebeck-Milendonck z Osieka a inspektorem w Przylesiu K. baron von dem Knesebeck (zapewne syn Hansa). W roku 1937 zarządcą majątku w Przylesiu był inspektor Schaar, zarządzający przy pomocy 1 asystenta i 1 rządcy. W tym czasie majątek liczył 354 ha z czego 331 ha stanowiły grunty orne, 10 ha łąki i pastwiska, 13 nieużytki. W posiadaniu Knesebecków całe dobra osieckie pozostawały do roku 1945. Po II wojnie wieś została objęta przez osadników. Folwark został podzielony również między rodziny osadnicze jednak budynki w podwórzu nie zostały podzielone i przebudowane lecz były użytkowane wspólnie przez nowych gospodarzy. W roku 1950 gospodarze ci utworzyli Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną. Obecnie właścicielem i użytkownikiem budynków jest Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna. Zabudowania zespołu folwarcznego pochodzą zapewne z 1 poł. XIX w. (rządcówka, spichlerz, stodoły) oraz z 2 poł. XIX w. (obora ze stajnią, domy mieszkalne rob.folwarcznych w podwórzu); domy tworzące kolonię mieszkaniową robotników folwarcznych przy drodze do Lipowej wzniesione zostały prawdopodobnie dopiero w XX w., nie ma ich na mapie z lat 80. XIX w. Najstarszym obiektem we wsi jest kościół, który był niegdyś utrzymywany i wyposażany przez kolejnych właścicieli majątku, wzniesiony prawdopodobnie w 2 poł. XVI w., o cechach gotycko-renesansowych, z przybudówkami pochodzącymi z przełomu XIX i XX wieku.

dok. pkt 13:

obora "9" z dobudowaną od pn. nową częścią obory na miejscu kuźni i domu "8". Pierzeję pn. stanowi spichlerz "7" oraz dwa domy robotnicze "18" i "19". Wnętrze placu podwórzowego pozostaje niezabudowane; niegdyś w jego części pd. w pobliżu rządcówki i stolarni usytuowany był gołębnik "15" ob. nieistniejący. Oprócz gołębnika w obrębie podwórza nie zachowały się: obora na bydło opasowe ze stodołką "14", chlewnia "13", stodoła "11", kuźnia i dom rob. folwarcznych "8". W Pn. części podwórza znajdował się staw o nieregularnych brzegach (widoczny jeszcze na zdjęciach z lat 60. XX w.); obecnie staw nie istnieje, na jego miejscu założony został zbiornik p.poż. Po zewnętrznej, wsch. stronie placu podwórzowego znajduje się aneks w obrębie którego usytuowane są budynki pofolwarczne - mieszkalne i gospodarcze - włączone po II wojnie w obręb gospodarstw indywidualnych. W aneksie tym znajdują się domy robotnicze "20" i "21", budynek stodoły "16", chlewiki "28"; na granicy podwórza właściwego i aneksu znajduje się przekształcony budynek dawnego piekarnika "17". Podwórze ogrodzone było murem ceglany którego dość znaczne fragmenty zachowały się w części pn.zach.

Bramy wjazdowe na podwórze - współczesna metalowa od strony pn. między budynkami "7" i "18", stara ze słupami cegalnymi od wsch. między budynkami "3" i "4", oraz współczesny wjazd od wsch. przy rządcówce "1"

Podłoga podwórza - płaska, gruntowa z fragmentami kamiennego bruku. Po wsch. stronie podwórza folwarcznego, przy drodze do Lipowej po jej stronie pn. usytuowane są cztery domy z chlewikami tworzące "młodszą" kolonię mieszkaniową robotników folwarcznych (w odróżnieniu od "starszej" usytuowanej w pn. pierzei podwórza i w podwórzowym aneksie wschodnim); domy usytuowane są kalenicowo do szosy i odgródzone od niej ogródkami kwiatowymi otoczonymi płotem z siatki drucianej oraz metalowych prętów. Poza kolonią, w pewnym od niej oddaleniu, znajduje się dom "22", jego usytuowanie wskazuje iż mógł być np. domem ogrodnika. Teren ogrodów znajdował się po wsch. stronie budynków "4", "5" i "6" tworzących pd.wsch. pierzeję podwórza; zachował się tu znaczny odcinek ceglanego muru otaczającego ogród.

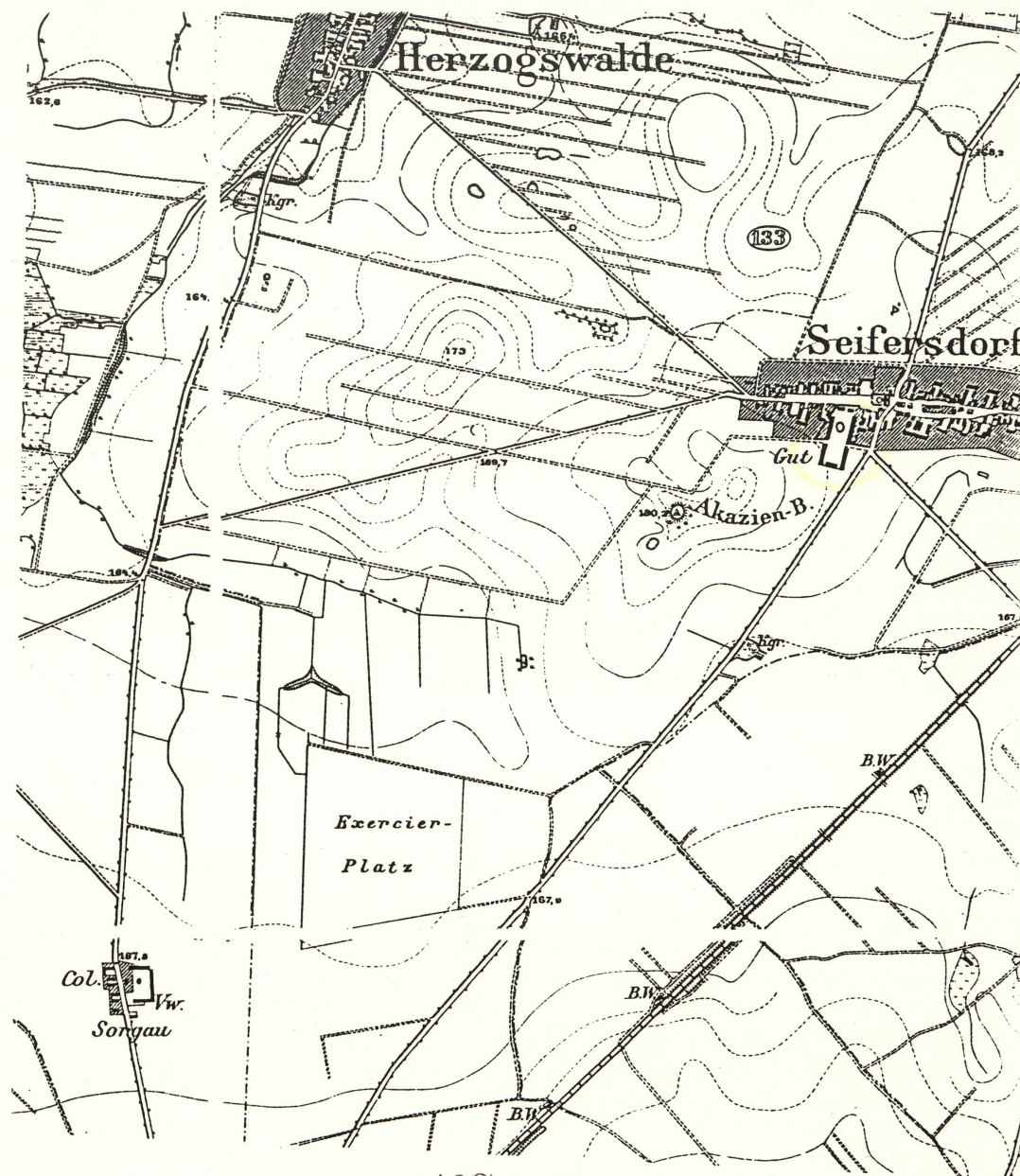
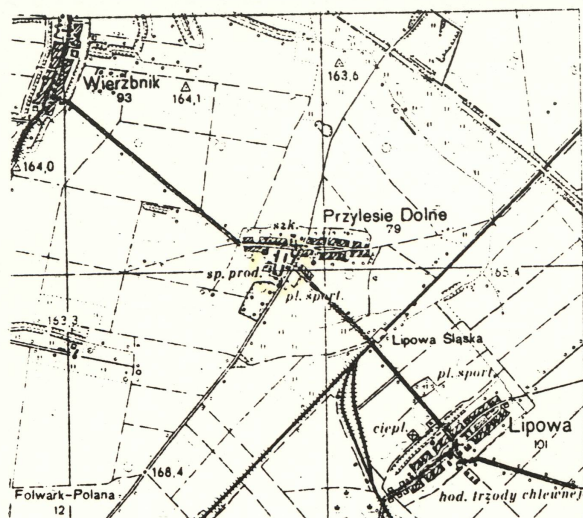
1. Miejscowość Przylesie Dolne	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) zespół folwarczny	Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) wykaz zdjęć, plan orientacyjny, mapa z 1884r.
-----------------------------------	---	--

wykaz zdjęć:

1. widok na zespół od strony pd.
2. rządcówka "1" - elewacja frontowa
3. j.w. - elewacja ogrodowa
4. j.w. - elewacja zach. i widok na resztki parku
5. j.w. - elewacja wsch.
6. j.w. - drzwi w elewacji frontowej
7. wnętrze podwórza - widok z piętra spichlerza "7" na pd.
8. j.w. - widok sprzed fasady rządcówki na pn.
9. brama wjazdowa na podwórze od wsch.
10. widok na bramę wjazdową i na stodołę "3" z wnętrza podwórza - od pn.zach.
11. stodoła "3" i przebudowana dawna stolarnia "2" - elewacja pn.zach.
12. stodoła "3" - elewacja pd.wsch.
13. dawna wolarnia "4" z mieszkaniem "5" - elewacja pn.zach.
14. j.w.
15. dawna owczarnia "6" - elewacja pn.zach.
16. wnętrze podwórza - część pn., na wprost spichlerz "7", po lewej stronie spichlerza nowa obora "8" i obora "9"
17. stodoła "12" - widok od wsch.
18. j.w.
19. mur ogrodzeniowy podwórza "27" po zach stronie budynków "9" i "8"
20. domy mieszkalne robotników folwarcznych "18" i "19" - widok od pd.zach.
21. dom "18" - widok od pn.
22. dom "19" - widok od pn.
23. widok na domy "19", "20" i budynek dawnego piekarnika "17" od strony pd.
24. stodoła "16" - elewacja pd.
25. budynek gospodarczy "28" przy domu "21", po lewej elewacja pn. stodoły "16" - widok od wsch.
26. dom mieszkalny robotników folwarcznych "21" - widok od pn.
27. dom mieszkalny robotników folwarcznych "20" - elewacja pn. i wsch.
28. dom mieszkalny robotników folwarcznych "22" elewacja pd. i zach.
29. kolonia mieszkaniowa przy drodze do Lipowej - widok od pn.zach.
30. j.w. - widok od pd.wsch., na pierwszym planie dom "26"
31. dom robotników folwarcznych "24"
32. dom robotników folwarcznych "23", w oddali pd.wsch. pierzeja podwórza

Wkładkę założył: Jacek Kaczurba 01.1999r.
(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie.

1884r.

1. Miejscowość
Przylesie Dolne

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
zespół folwarczny

Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
zdjęcia

1

2

3

Wkładkę założył: Jacek Kaczurba 01.1999 r.
(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie.

4

5

1. Miejscowość
Przylesie Dolne

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
zespół folwarczny

Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
zdjęcia

6

7

8

Wkładkę założył: **Jacek Kaczurba** 01.1999 r.
(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie.

9

10

11

12

1. Miejscowość
Przylesie Dolne

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
zespół folwarczny

Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
zdjęcia

13

14

15

Wkładkę założył: Jacek Kaczurba 01.1999 r.
(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie.

16

17

18

19

1. Miejscowość Przylesie Dolne	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) zespół folwarczny	Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) zdjęcia
-----------------------------------	---	--

20

21

Wkładkę założył: Jacek Kaczurba 01.1999 r.
(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie.

22

23

24

1. Miejscowość
Przylesie Dolne

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
zespół folwarczny

Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
zdjęcia

25

26

Wkładkę założył: Jacek Kaczurba 01.1999 r.
(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie.

27

28

29

30

1. Miejscowość
Przylesie Dolne

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
zespół folwarczny

Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
zdjęcia

31

32

Wkładkę założył: Jacek Kaczurba 01.1999 r.
(imie, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa park przy rządówce - ok. 0,3 ha podwórze folwarczne - 1,9 ha	16. Przeznaczenie pierwotne majątek ziemski - hodowla bydła, owiec, uprawy	17. Użytkowanie obecne gospodarstwo rolne - uprawy, hodowla bydła i trzody chlewnej
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja - remonty doraźne rządówki "1" - przebudowa budynku dawnej stolarni "2" - przebudowa stodoły "3" m.in. obniżenie dachu, przekształcenie wnętrza (po pożarze) - adaptacja wolarni "4" i owczarni "6" na chlewnię - rozbudowa obory "9" o nową część pn., dostawienie nowych przybudówek od strony zach. - przebudowa szczytowej części spichlerza "7" i zmiana dachu z 4- na 2-spadowy - budowa nowych garaży przy stodole "11" - założenie zbiornika p.poż. - ogrodzenie terenu zespołu nowym płotem z siatki drucianej - modernizacja wnętrz domów mieszkalnych i doraźne remonty elewacji, częściowa wymiana starej stolarki okiennej i drzwiowej		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) - zachowany układ przestrzenny zespołu i jego poszczególne elementy: niewielka część rezydencjonalna, podwórze folwarczne, kolonie mieszkaniowe robotników folwarcznych - nieznacznie przekształcony został wschodni aneks podwórza i teren "starszej" kolonii mieszkaniowej wskutek wydzielenia na tym obszarze zagród chłopskich po 1945r. - nie zachowały się: obora "14", chlewnia "13", stodoła "11", gołębnik "15", kuźnia i dom "8" - przekształceniu uległy: stolarnia "2", stodoła "3", wolarnia "4", rozbudowie uległa stajnia i obora "9" - przebudowano dach stodoły "3" (pierwotnie wysoki) i spichlerza "7" (pierwotnie 4-spadowy);	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie - należy rozważyć ewentualne wpisanie całego zespołu folwarcznego wraz z kolonią mieszkaniową do rejestru zabytków (układ przestrzenny)	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst Jacek Kaczurba 01.1999

plany, rysunki j.w.

zdjęcia fotogr. j.w.

miejsce przechowywania negatywów Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szrenia

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autor.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (data, nazwisko wypełniajacego

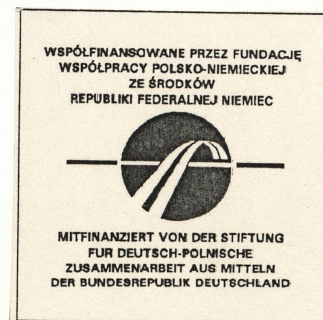
22. Bibliografia

1. J.Knie, Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte (...) Königl. Preuss. Provinz Schlesien, z.2, Breslau und Oppeln 1845.
2. j.w., Breslau 1830.
3. F.A.Zimmermann, Beyträge zur Beschreibung von Schlesien, Brieg 1784, s.394.
4. Schlesisches Güter Adressbuch, Breslau 1886, 1891, 1898, 1912, 1926, 1937.
5. H.Lutsch, Die Kunstdenkmäler des Reg. Bezirks Oppeln, Breslau 1894
6. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych(...)
t.X, 1889
7. G.Wilczek, Grüss aus dem Grottkauer Lande, Beckum, 1996
8. T.Chrzanowski, M.Kornecki, Katalog Zabytków Sztuki

x 28. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)
w Polsce, t.VII, z.3, Warszawa 1964.

28. Źródła ikonograficzne i fotografie

- mapa archiwalna z roku 1884.

27. Załączniki

8 wkładek

2 karty szczegółowe